

LEGISLATÍVNA ÚPRAVA SOCIÁLNEJ EKONOMIKY A SOCIÁLNEHO PODNIKANIA V ČESKEJ REPUBLIKE A NA SLOVENSKU

LEGISLATIVE REGULATION OF THE SOCIAL ECONOMICS AND SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN CZECH REPUBLIC AND SLOVAKIA

Lenka Pčolinská¹

Abstrakt

Príspevok je zameraný na analýzu legislatívnej úpravy sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania vo vybraných krajinách Európy – Českej republiky a Slovenska. Detailnejšie sleduje vývoj legislatívy v týchto krajinách, ale aj obsahové znenie návrhov zákonov, resp. už platných legislatívnych noriem. V súčasnej dobe, ktorá prináša výzvy pre solidárne riešenia v súvislosti s pandemiou, vysokou nezamestnanosťou, či migračnými vlnami spôsobenými vojnovými konfliktmi a inými krízami, je sociálna ekonomika významným nástrojom rozvoja krajín a pomoci jednotlivcom. Pre adekvátne a udržateľné fungovanie subjektov sociálnej ekonomiky je potrebné prijímať legislatívu, ktorá upraví pôsobenie týchto subjektov podľa individuálnych podmienok jednotlivých krajín.

Kľúčové slová

Sociálna ekonomika, sociálny podnik, legislatíva, Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch

Abstract

The paper is focused on the analysis of legislative regulation of the social economy and social entrepreneurship in selected European countries – Czech Republic and Slovakia. It follows the development of legislation in those countries in more detail, as well as the text of the draft laws or already valid legislative standards. In the current era, which brings challenges for solidarity solutions in connection with the pandemic high unemployment, or migration waves caused by war conflicts and other crisis, the social economy is an important tool for developing countries and helping individuals.

¹ Katedra ekonomiky a riadenia verejnej správy, Fakulta verejnej správy, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

For the adequate and sustainable functioning of social economy entities, it is necessary to adopt legislation that will regulate the operation of these entities according to the individual conditions of individual countries.

Keywords

Social Economics, Social Enterprise, Legislative, Act no. 112/2018 Coll. on Social Economics and Social Enterprises

ÚVOD

Sociálna ekonomika predstavuje nový pohľad na ekonomiku. Ide o také ekonomické, či podnikateľské aktivity, ktoré presahujú rámec zisku a hľadajú viac na to, ako môžu pomôcť napr. znevýhodnenému jednotlivcovi pri jeho začlenení na trhu práce, alebo vytvárať takú produkciu, ktorá bude zohľadňovať ekologické princípy. Činnosť subjektov sociálnej ekonomiky môže byť zameraná širokospektrálne a nesie so sebou pozitívny sociálny vplyv na okolie, v ktorom tieto ekonomické subjekty pôsobia.

Na to, aby sociálna ekonomika mohla efektívne fungovať a posilňovať ekonomiku jednotlivých krajín, je potrebné, aby mala aj jasné ukotvenie v povedomí tej ktorej krajiny a ideálne aj vytvorený a schválený legislatívny rámec, ktorý by vymedzil jednotlivé ekonomické aktivity sociálneho podnikania a jeho fungovania. Je to dôležité najmä v európskom charakte re chápania sociálnej ekonomiky, kde sú tieto podnikateľské aktivity prepojené na pomoc z verejných financií (Hulgård, 2010).

1 Súčasný stav poznania

Sociálna, resp. solidárna ekonomika bola do oficiálnej politickej rozpravy uvedená francúzskou vládou v 80. rokoch minulého storočia a postupne bol tento rozmer vnímania ekonomiky prijímaný ďalšími európskymi krajinami. Sociálna ekonomika v súčasnosti reprezentuje novú oblasť ekonomických aktivít, pre ktoré je charakteristické prepájanie ekonomických a sociálnych cieľov (Lubelcová, 2012). Prvým predstaviteľom sociálnej ekonomiky bolo družstvo v anglickom Rochdale, ktoré bolo založené v roku 1944. Po roku 1918 vznikali družstvá s rôznym typom činnosti (obchodné, remeselné, neúverové, bytové, spotrebné, poľnohospodárske) (Syróvátková, 2010).

Sociálna ekonomika v rovine implementácie do praxe je prezentovaná sociálnym podnikaním. Tvoria ju sociálne podniky a organizácie nezávislé od verejnej správy, ktoré pri produkcii tovarov a služieb prioritizujú sociálne ciele – prácu pred kapitálom, verejný záujem pred ziskom, demokratickú participáciu svojich členov a zamestnancov

na rozhodovaní a to bez ohľadu na majetkový podiel v podniku, reinvestovanie prípadného zisku na sociálne a rozvojové účely, rozvíjajú ľudský a sociálny kapitál, čo vedie k spoločenskému blahobytu (Korimová, 2008).

V každej krajine sa však sociálna ekonomika rozvíja osobitým spôsobom, aj na základe historického vývoja spoločnosti, ale aj súčasných snáh vlád o integrovanie týchto ekonomických aktivít a uvoľnenie finančnej podpory, najmä v európskom priestore. To, že sociálna ekonomika predstavuje skutočne dôležitý nástroj spoločensko-ekonomického rozvoja svedčí aj to, že sociálnej ekonomike sa vytvára väčší priestor aj v rámci sociálno-ekonomických politík Európskej únie, pretože prináša konkrétne výsledky tvorby pracovných príležitostí – podľa Social Economy Europe vytvára 2,8 mil. subjektov sociálnej ekonomiky okolo 13,6 milióna pracovných príležitostí v Európe.

1.1 Legislatívna úprava sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania vo vybraných krajinách Európy i sveta

V uplynulých rokoch väčšina európskych krajín venovala pozornosť aj tvorbe zákonov zameraných na sociálnu ekonomiku. V tejto podkapitole predkladáme stručný prehľad krajín, ktoré už prijali, resp. navrhli aj legislatívne úpravy sociálnej ekonomiky pre praktickú aplikáciu v spoločnosti.

Prvé zákony konkrétne zamerané na sociálnu ekonomiku vznikli v Španielsku (2011), Grécku (2011 a 2016), Portugalsku (2013), Francúzsku (2014) a Rumunsku (2015) a na regionálnych úrovniach v Belgicku (Valónsko, Brusel a Flámsko 2008) a v Španielsku (Galícia). V jednotlivých krajinách majú tieto zákony a právne regulácie rozličné názvy. Definície sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania sú prispôbené vývoju tohto sektora národného hospodárstva v tej ktorej krajine.

Tab. 1 Prehľad zákonov týkajúcich sa sociálnej ekonomiky vo vybraných európskych krajinách

Krajina	Typ	Názov zákona
Bulharsko	Zákon	Zákon č. 240/2018 o podnikoch sociálnej a solidárnej ekonomiky
Chorvátsko	Plán	Stratégia rozvoja sociálneho podnikania v Chorvátsku na obdobie 2015-2020
Česká republika	Návrh zákona	Vecný zámer zákona o sociálnom podnikaní (2016) Návrh zákona o sociálnom podniku (2019) Návrh zákona o integračnom sociálnom podniku (2022)
Dánsko	Zákon	Zákon č. 711/2014 o registrovaných sociálnych podnikoch
Fínsko	Zákon	Zákon č. 1351/2003 o sociálnych podnikoch

Francúzsko	Zákon	Zákon č. 856/2014 o sociálnej a solidárnej ekonomike
Grécko	Zákon	Zákon č. 4019/2011 o sociálnej ekonomike a sociálnom družstve Zákon č. 4430/2016 o sociálnej a solidárnej ekonómii a rozvoji jej aktérov
Maďarsko	Bez zákona	V rámci Zákona č. 10/2006 o družstvách
Poľsko	Zákon	Zákon o sociálnom družstve (2006) Zákon o sociálnej ekonomike (2022)
Litva	Zákon	Zákon č. 9-2251/2004 o sociálnom podniku
Lotyšsko	Zákon	Zákon o sociálnom podniku (2017)
Luxembursko	Zákon	Zákon o vytvorení podniku so sociálnym vplyvom (2016)
Malta	Zákon	Zákon č. 9/2022 o sociálnom podniku – ešte nenadobudol platnosť
Portugalsko	Zákon	Zákon č. 13/2013 o sociálnej ekonómii
Rumunsko	Zákon	Zákon č. 219/2015 o sociálnej ekonómii
Slovensko	Zákon	Zákon č. 112/2018 o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch
Slovinsko	Zákon	Zákon č. 20/2011 o sociálnom podnikaní
Španielsko	Zákon	Zákon č. 5/2011 o sociálnej ekonómii
Taliansko	Zákon	Zákon č. 381/1991 o sociálnych družstvách Zákon č. 155/2006 o sociálnych podnikoch nahradený zákonom č. 112/2017 o sociálnom podniku Zákon č. 112/2017 o sociálnom podniku

Zdroj: vlastné spracovanie podľa European Economic and Social Committee, 2017;
Procházková, I. a kol., 2018; Fici, 2020

Sociálna ekonomika sa rozvíja aj v krajinách mimo Európskej únie. Rámcové zákony alebo všeobecné sociálne hospodárske zákony boli prijaté aj v Kolumbii (1998), Ekvádore (2008), Bolívii (2009), Mexiku (2012), ale napríklad aj v regiónoch Brazílie, Talianska a Argentíny (TIESS – Territoires innovants en économie sociale).

Napr. v mnohých provinciách a územiach v Kanade existujú iniciatívy, ktoré podporujú sociálnu ekonomiku prostredníctvom: podpory dobrovoľníckeho sektora (Newfoundland, BC, a New Brunswick), angažovanosti sociálnej ekonomiky v stratégiách znižovania chudoby (Québec, Newfoundland, Ontario, Manitoba), programov financovania komunitného hospodárskeho rozvoja a sociálneho podnikania (Québec, Nové Škótsko a Prince Edward Island), legislatívy a podpory úlohy sociálnej ekonomiky v trvalo

udržateľnom rozvoji (Nové Škótsko, Manitoba) a obnoviteľnej energii (Ontário). Túto úlohu podporuje aj niekoľko jurisdikcií komunitného hospodárskeho rozvoja a družstiev na vidieku a revitalizácii severu. Vládna podpora je silnejšia a koherentnejšia v Québecu a s inštitucionalizovaným dlhodobým financovaním od vládnych a mimovládnych investorov sa rozrástol počet podnikov sociálnej ekonomiky. Vláda v Québecu predstavila už v roku 2008 Akčný plán pre kolektívne podnikanie, ktorý posilňuje medzivládnu podporu sociálnej ekonomiky (Amyot, Downing, Tremblay, 2010). V roku 2013 bol v Québecu prijatý aj Zákon o sociálnej ekonomike.

Všetky tieto zákony obsahujú definíciu sociálnej ekonomiky a podnikov sociálnej ekonomiky, zásady, hodnoty a opatrenia, ktoré sa majú implementovať v rámci akčných plánov a vymedzujú organizácie zodpovedné za ich monitorovanie. Zákony rozoznávajú celý rad právnych foriem sociálnych subjektov (združenie, družstvá, vzájomné spoločnosti a iné subjekty) a ich vplyv na trvalo udržateľný rozvoj. Rámcové akty sú charakterizované svojou dĺžkou a vplyvom, ktorý majú na ostatné zákony. Niektoré rámcové akty, ako napríklad zákony Quebecu alebo Portugalska sú relatívne krátke a nemusia nevyhnutne vyžadovať zmenu a doplnenie iných zákonov, zatiaľ čo zákony Francúzska alebo Ekvádoru (ale napr. aj Slovenska) sú dlhšie a nadväzujú aj na iné zákony (TIESS – Territoires innovants en économie sociale).

Príspevok sociálnej ekonomiky k spoločenskému a ekonomickému rozvoju je zjavný a uvedomujú si ho v mnohých štátoch. Veľmi aktuálnym je prijatie Akčného plánu sociálnej ekonomiky aj v rámci krajín Európskej únie. Európska komisia prijala 9. decembra 2021 nový Akčný plán pre sociálnu ekonomiku. V ňom Komisia predložila konkrétne opatrenia, ktoré pomôžu mobilizovať plný potenciál sociálnej ekonomiky, nakoľko pandémie Covid-19 vytvorila priestor pre prechod na spravodlivý, udržateľný a odolný ekonomický model, ktorý by mohol byť silnejší, než predošlý. Cieľom plánu je zvýšiť sociálne investície, podporiť aktérov sociálnej ekonomiky a sociálne podniky pri zakladaní, rozširovaní, inováciách a vytváraní pracovných miest (European Commission, 2021a; Pčolinská, 2021).

2 Skúmaná problematika a použité metódy

Cieľom príspevku je analyzovať vývoj a obsahové zameranie legislatívnej úpravy sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania v Českej republike a na Slovensku. Použitými metódami pri posudzovaní vývoja a obsahového zamerania legislatívy boli analýza, syntéza, indukcia, dedukcia a komparácia. V článku vychádzame z aktuálnych zdrojov literatúry zameraných na sociálnu ekonomiku, ale aj z aktuálnych správ orgánov štátnej správy: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstvo práce a sociálnych vecí ČR, z dokumentov Európskej komisie, ako aj z článkov z internetových portálov zameraných na sociálnu ekonomiku a sociálne podnikanie.

3 Výsledky

3.1 Vývoj legislatívnej úpravy sociálnej ekonomiky v Českej republike

Legislatívny vývoj sociálnej ekonomiky, ale aj prijímanie samotnej témy v spoločnosti sa odvíja od historicko-kultúrneho vývoja danej krajiny. Podľa Dohnalovej, sociálna, resp. solidárna ekonomika a sociálne podniky majú v Českej republike kultúrne a historické korene, tradíciu solidarity a vzájomnej pomoci. Už pred viac ako 100 rokmi existovali spolky, nadácie a družstvá – ktoré možno nazvať predchodcami sociálnych podnikov. Začiatok združovania a zakladania spolkov môžeme registrovať už začiatkom 19. storočia. Po II. svetovej vojne sila občianskych aktivít zanikla – zanikli spolky, nadácie, či družstvá. Nastupujúce spoločenské organizácie a výrobné družstvá sa stali nástrojom socialistického zriadenia spoločnosti. Centrálne plánovanie nedávalo priestor pre ekonomické aktivity občianskych alebo cirkevných organizácií. Po roku 1989 dochádza k uvoľňovaniu občianskych slobôd a intenzívnej obnove občianskej spoločnosti – vznik nadácií, združení. Ďalšie formovanie sociálno-ekonomických aktivít bolo podporované prenikaním euroamerických myšlienok spoločensky zodpovedného podnikania (Dohnalová a kol., 2015).

Ako ďalej Dohnalová a kol. (2015) uvádza, sociálne podniky boli v ČR vytvárané „zdola“ dobrovoľnou iniciatívou občanov. Najčastejšie vznikajú nové pracovné miesta pre osoby zo znevýhodnených sociálnych skupín a podniky naplňujú znaky integračného sociálneho podniku. Sociálne podniky zároveň ponúkajú produkty a služby v mestách a obciach. Medzi významné subjekty podieľajúce sa na rozvoji sociálnej ekonomiky patrila od roku 2009 názorová platforma Tématická sieť pre rozvoj sociálnej ekonomiky TESSEA ČR, ktorej poslaním bolo podieľať sa na rozvoji sociálnej ekonomiky v ČR (České sociální podnikání).

Začiatky sociálnej ekonomiky a podnikania sú spojené s realizáciou projektov podporovaných z Európskych štrukturálnych fondov. Od roku 2003 do roku 2008 organizácie občianskeho sektoru nadviazali na medzinárodnú spoluprácu, získali skúsenosti zo zahraničia a začali sa nazývať sociálnymi podnikmi alebo sociálnymi firmami. Medzi základné fondy, ktoré pomáhali rozvíjať vznik sociálnych podnikov patria: Európsky sociálny fond, Operačný program Ľudské zdroje a zamestnanosť (Rievajová a kol., 2018). Vymedzenie podpory sociálnych podnikov, ktoré zamestnávajú osoby so zdravotným postihom je spojené s poskytnutím dotácie na vytvorené pracovné miesto podľa zákona o zamestnanosti. Okruh pomoci bol rozšírený o ďalšie skupiny znevýhodnených osôb (Dohnalová a kol., 2015).

Legislatívny rámec pre úpravu sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania doposiaľ v Českej republike oficiálne prijatý nebol i keď možno sledovať vývoj niekoľkých konkrétnych návrhov legislatívy v posledných rokoch.

V roku 2016 bol predložený na rokovanie parlamentu vecný zámer „Zákona o sociálnom podnikaní“. Tento vecný zámer bol pomerne široko nastavený, vymedzoval pojem sociálne podniky a integračné sociálne podniky, kde odlišujúcim znakom bolo to, že integračný sociálny podnik má zamestnať minimálne 30% ľudí zo skupín znevýhodnených osôb. Vecný

zámer tieto skupiny znevýhodnených osôb i definoval. Taktiež bol zameraný na zložitý proces registrácie sociálnych podnikov, otázku podpory, ale len v stručnom vymenovaní novej podpory a jej poskytovateľov. Podľa vecného zámeru však nebol vypracovaný ani návrh paragrafového znenia návrhu zákona (Portál o integračnom sociálnom podnikaní, Věcný záměr zákona o sociálním podnikání).

V roku 2019 bol vypracovaný ďalší návrh zákona venovaný sociálnemu podnikaniu, a to „Zákon o sociálním podniku“. Tento návrh však redukoval zameranie predošlého vecného zámeru zákona o sociálnom podnikaní na zadefinovanie sociálneho podniku, integračného sociálneho podniku a štátnu politiku rozvoja sociálnej ekonomiky. Podstatnejšie sa venoval sociálnemu podniku vo všeobecnosti (Návrh Zákona o sociálním podniku, 2019). Tento návrh nebol nakoniec akceptovaný, nakoľko neprešiel širšou diskusiou s dotknutými subjektami a aktérmi z radov zamestnávateľov a orgánov územnej samosprávy.

Ďalším návrhom bol „Zákon o integračnom sociálním podniku“, ktorý bol predložený na rokovanie v roku 2021. Tento návrh zákona bol úplne zúžený iba na definovanie a koncepciu fungovania integračného sociálneho podniku s procesom založenia tohto typu sociálneho podniku (Návrh Zákona o integračnom sociálním podniku, 2021). Pojem integračný sociálny podnik je v českej terminológii sociálnej politiky už zaužívaný a zadefinovala ho Tématická sieť pre rozvoj sociálnej ekonomiky TESSEA na základe zahraničných definícií. Integračné sociálne podniky sú dôležitým chráneným pracovným trhom, nakoľko vytvárajú pracovné miesta pre osoby zo znevýhodnených sociálnych skupín, ktoré majú nižšiu produktivitu práce v súvislosti s ich hendikepom, alebo majú sťaženú možnosť získať alebo udržať si pracovné miesto. Ide o skupiny osôb s nízkou kvalifikáciou, ľudí vo veku 50+, mladé osoby po výkone trestu a pod. Tieto integračné sociálne podniky im poskytujú trvalé pracovné miesto alebo dočasné pracovné miesto. V prípade dočasného pracovného miesta je znevýhodnená osoba zamestnaná v tomto type podniku len určitú dobu, kým sa jej podarí nájsť uplatnenie na otvorenom trhu práce (Dohnalová, Legnarová, Stříteský, 2021). Návrh zákona vymedzuje definíciu integračného sociálneho podniku, podmienky priznania statusu a podporu poskytovanú integračnému sociálnemu podniku. Taktiež vymedzuje podrobnejšie skupiny znevýhodnených osôb, proces žiadosti o priznanie statusu integračného sociálneho podniku, zánik alebo prechod statusu integračného sociálneho podniku a formy podpory zamestnanosti v integračných sociálnych podnikoch. Tie sú rozdelené na príspevky na podporu zamestnávania znevýhodnenej osoby a príspevky na riešenie špecifických potrieb znevýhodnených osôb (Návrh zákona o integračnom sociálním podniku, 2021). Ani tento zákon však nebol parlamentom prerokovaný a prijatý.

V novembri 2021 sa objavili informácie o príprave nového znenia navrhovaného zákona o sociálnom podnikaní. Obsahom tohto návrhu by mali byť aj pravidlá pre verejné zákazky. Nový návrh by nadviazal na predošlé návrhy zákonov o sociálnom podnikaní (2016) o sociálnom podniku (2019) a určoval by aj výšku príspevkov na zamestnávanie, či dobu vyplácania. Podpora by sa vyplácala po dobu práce v sociálnom podniku (v prvom roku, dokonca dvojnásobok minimálnej mzdy) (ČTK, 2021). Nové znenie navrhovaného zákona však zatiaľ nebolo zverejnené.

Návrhy zákonov, resp. vecné zámery zákonov o sociálnom podnikaní, ktoré sú k dispozícii pre verejnosť na webových portáloch je možné detailnejšie posúdiť. Preto sme pristúpili k porovnaniu obsahového zamerania jednotlivých návrhov podľa vybraných bodov obsahu.

Tab. 2 Porovnanie obsahového zamerania návrhov zákonov o sociálnom podnikaní v ČR

Obsahové zameranie návrhov zákonov	Návrh zákona o sociálnom podnikaní 2017	Návrh zákona o sociálnom podniku 2019	Návrh zákona o integračnom sociálnom podniku 2021
Vymedzenie sociálneho podniku	Áno	Áno	Nie
Vymedzenie integračného sociálneho podniku	Áno (stručne)	Áno	Áno
Znevýhodnené skupiny osôb	Áno	Áno	Áno
Formy podpory sociálnych podnikov	Áno (stručne)	Áno	Nie
Formy podpory integračných sociálnych podnikov	Nie vyhradene	Nie vyhradene	Áno
Proces zakladania sociálneho podniku	Áno	Áno	Nie
Proces zakladania integračného sociálneho podniku	Nie	Nie	Áno
Politika rozvoja sociálnej ekonomiky	Áno (čiastočne)	Áno	Nie
Úprava verejných zákaziek	Nie	Áno	Áno

Zdroj: vlastné spracovanie

Z predloženej komparácie je zjavné, že vývoj návrhov legislatívnej úpravy sa odvíjal od zamerania všeobecnejšieho, až po vymedzenie konkrétneho typu sociálnych podnikov, a to integračného sociálneho podniku. Z koncepcie jednotlivých návrhov je tiež evidentné, čo je pre jednotlivé znenia návrhov dôležité. Keďže v každom znení návrhov sa nachádza podstatné zameranie na integračný sociálny podnik, môžeme dedukovať, že je to reflexia vychádzajúca z praxe podnikateľských a neziskových subjektov na trhu práce v Českej republike. Predpokladáme, že integračný typ sociálnych podnikov

je na trhu dominujúci a prevažná väčšina subjektov, ktoré aj bez legislatívnej definície možno zahrnúť do prostredia sociálnej ekonomiky, je zameraná na pomoc znevýhodneným skupinám občanov, napr. hendikepovaným alebo dlhodobo nezamestnaným osobám. Je tiež zrejmé, že predkladatelia návrhov uvažujú o potrebe dôkladného zadefinovania a rozšírenia znevýhodnených skupín občanov a taktiež nastavenia foriem podpory z verejných zdrojov. Sociálne podniky pracujú predovšetkým s ľudským kapitálom, ktorý nepodáva 100% pracovný výkon, preto je oprávnené hľadať zdroje podpory kvôli udržateľnosti sociálnych podnikov a aj naplneniu cieľov ako napr. vytvoriť medzitrh práce pre znevýhodnených občanov. V posledných dvoch návrhoch je zrejme kvôli udržateľnosti zahrnutá aj súvislosť so zmenou zákona č. 134/2016 Z.z. o zadávaní verejných zakázok. Môžeme zhodnotiť, že najkomplexnejším sa javí prvý návrh zákona o sociálnom podnikaní z roku 2016 a najužším legislatívnym konceptom je návrh zákona o integračnom sociálnom podniku z roku 2021. Taktiež treba poukázať na fakt, že zákon o sociálnom podniku z roku 2019 zahŕňa v sebe koncepciu rozvoja politiky sociálnej ekonomiky, čo predstavuje komplexnejší a ucelenejší prístup k predkladanej problematike v rámci národného hospodárstva ako celku.

Aj napriek tomu, že sociálna ekonomika a sociálne podnikanie v Českej republike nemá legislatívne ukotvenie, aktivity, ktoré realizujú mnohé subjekty vrátane verejnoprospešných podnikov predstavujú náplň subjektov sociálnej ekonomiky, pomáhajú znevýhodneným skupinám na trhu práce a dosahujú pozitívny sociálny vplyv v rámci regionálneho i miestneho rozvoja.

Ministerstvo práce a sociálnych vecí ČR spravuje webstránku www.ceske-socialni-podnikani.cz. Na tejto webstránke sú uvedené základné informácie o sociálnej ekonomike, základné definície a princípy sociálneho podnikania. Financovanie sociálnych podnikov je sprostredkované skrze Ministerstvo práce a sociálnych vecí ČR prostredníctvom Operačných programov Zamestnanosť, Podnikanie a Inovácie, Integrovaný regionálny operačný program IROP, OP Praha – Pól rastu, ktorý podporuje sociálne podniky v meste Praha a Sociálne poľnohospodárstvo. V rámci podpory a poradenstva pôsobia v Českej republike aj lokálni konzultanti, ktorí poskytujú podporu pri zakladaní a financovaní sociálnych podnikov po celej krajine. Na stránke je uvedený aj Adresár sociálnych podnikov. K 2. 7. 2022 bolo v tomto adresári evidovaných 210 registrovaných podnikov (počet prevádzok sociálnych podnikov 367), ktoré zamestnávajú 4376 osôb so sociálnym a zdravotným znevýhodnením.

3.2 Vývoj legislatívnej úpravy sociálnej ekonomiky na Slovensku

Myšlienky modernej sociálnej ekonomiky začali prenikať na Slovensko prostredníctvom budovania neziskového sektora, aktivít akademického prostredia a viacerých medzinárodných projektov. Podobne ako v Českej republike, aj na Slovensku súvisel rozvoj sociálnej ekonomiky s historickými súvislosťami (19. storočie zakladanie družstiev a spolkov) a obmedzenými možnosťami kreovania neziskových aktivít a občianskej aktivity počas obdobia socializmu. Po roku 1989 došlo k rozširovaniu neziskového sektora a myšlienok solidarity, ľudskosti a filantropie. Po vstupe SR do EÚ v roku 2004

sa myšlienky sociálnej ekonomiky šírili intenzívnejšie a súviseli najmä s riešením vysokej nezamestnanosti.

Po neúspechu prvých pilotných projektov sociálnych podnikov a skôr, než by sa sociálna ekonomika uchytila na Slovensku v praxi, bol v roku 2008 novelizovaný zákon č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti, v ktorom Vláda SR schválila prijatie nových pojmov súvisiacich so sociálnou ekonomikou implementovaných do tohto zákona, a to: sociálne podnikanie a sociálny podnik. Zákon teda presne vymedzoval čo je sociálny podnik, avšak technické inštrumentárium zakladania, či pôsobenia sociálnych podnikov v legislatíve ukotvené nebolo. Následne sa podarilo iniciovať neziskové organizácie, akademickú pôdu, samosprávy a súkromný sektor a pomaly vznikali prvé sociálne podniky, ktoré sa pridržovali príkladov zo zahraničia, ale vychádzali najmä z lokálnych potrieb našich miest a obcí a dodržiavali platné legislatívne nóty klasického podnikania (Pčolinská, 2021).

Ďalšie novely zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti prispeli k rozvoju zakladania obecných sociálnych podnikov, v ktorých iniciatívni starostovia videli potrebu prepojenia verejného a súkromného sektora s ohľadom na tvorbu pracovných príležitostí a efektívnejšiu ponuku verejných služieb. Novely zákona o službách zamestnanosti reagovali aj na dôsledky 2. svetovej hospodárskej krízy, osobitne na trh práce. Budovaním sociálnych podnikov, vrátane obecných, sa mala realizovať integrácia dlhodobo nezamestnaných občanov do pracovného zaradenia. Pozitívnym príkladom je obecný sociálny podnik v Spišskom Hrhove. V roku 2018 dochádza k prelomu rozvoja sociálnej ekonomiky na Slovensku, nakoľko v rámci Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR SR) vzniká nová legislatíva – zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch (Pčolinská, 2021).

3.3 Zákon č. 112/2018 o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch

Národná rada Slovenskej republiky dňa 13.3.2018 schválila zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch, ktorý vytvára komplexnú úpravu sektora sociálnej ekonomiky všeobecne a osobitne sociálnych podnikov. Prijatý zákon je inšpirovaný viacerými zahraničnými predpismi a prispôsobený na podmienky a pomery v Slovenskej republike (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, 2018).

Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch predstavuje významný nástroj pomoci riešenia problémov, ktoré sa dotýkajú sociálnych a ekonomických rozmerov života spoločnosti (nezamestnanosť, ochrana životného prostredia, poskytovanie zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb). Zákon, ako právna norma, predstavuje ekonomickú inováciu, pretože prináša novum v rozšírení pohľadu na podnikateľskú činnosť podľa práva, a v posledných rokoch i širiacej sa praxe sociálneho podnikania, nielen v krajinách Európy. Predstavuje i sociálnu inováciu najmä s ohľadom na prínos nových udržateľných spôsobov riešenia spoločenských problémov, uvádza do vzťahov subjektov trhu nové procesy, organizačné usporiadanie a role. Cieľom zákona je vytvoriť podmienky pre rozvoj sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania na Slovensku (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, 2020).

Zákon sa venuje sociálnej ekonomike a sociálnemu podnikaniu v týchto oblastiach:

- vymedzuje subjekty sociálnej ekonomiky,
- definuje sociálne podniky,
- definuje organizácie sektora sociálnej ekonomiky,
- vymedzuje poskytovanie finančnej podpory pre podniky v širšom priestore sociálnej ekonomiky,
- vymedzuje sektor sociálnej ekonomiky a štátnu správu v oblasti sociálnej ekonomiky (Pčolinská, 2021).

Z hľadiska obsahového zamerania tohto zákona možno konštatovať, že je široko koncipovaný a predkladá ozrejmienie fungovania sociálnej ekonomiky ako nového sektora národného hospodárstva s vymedzením organizácií sektora sociálnej ekonomiky a štátnej správy v tejto oblasti. Sociálne podniky vymedzuje detailne a popisuje aj ich cieľ, pre ktorý sú zakladané, a to: dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu. Pri vymedzení základných pojmov okrem skupín znevýhodnených osôb definuje aj skupiny zraniteľných osôb a zainteresovaných osôb. Významnou časťou je rozdelenie druhov sociálnych podnikov na: integračný sociálny podnik, sociálny podnik bývania a všeobecný registrovaný sociálny podnik. V najväčšom rozsahu sa venuje integračným typom sociálnych podnikov. Ako zložitý možno hodnotiť proces priznania štatútu registrovaného sociálneho podniku so všetkými zákonnými podmienkami, ktoré treba pre získanie štatútu registrovaného sociálneho podniku splniť. Zákon presne určuje povinnosti pre subjekt, ktorý sa chce stať registrovaným sociálnym podnikom. Tento štatút ho oprávňuje následne k možnosti čerpania foriem finančnej podpory od štátu a je zaradený do Registra sociálnych podnikov. Zákon vymedzuje i formy podpory sociálnych podnikov, ktoré sú vymedzené na 3 druhy: investičná pomoc, kompenzačná pomoc a pomoc na podporu dopytu. Bližšie sú vymedzené možnosti čerpania dotácií, či využívania servisných poukázok.

Jednotlivé body obsahového zamerania v rámci návrhov zákonov v Českej republike môžeme aplikovať aj k posúdeniu Zákona č.112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch na Slovensku.

Tab. 3 Obsahové zameranie Zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch na Slovensku

Obsahové zameranie	Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch
Vymedzenie sociálneho podniku	Áno
Vymedzenie integračného sociálneho podniku	Áno
Znevýhodnené skupiny osôb	Áno
Formy podpory sociálnych podnikov	Áno
Formy podpory integračných sociálnych podnikov	Áno
Proces zakladania sociálneho podniku	Áno
Proces zakladania integračného sociálneho podniku	Nie vyhradene (je totožný so zakladaním sociálneho podniku)
Politika rozvoja sociálnej ekonomiky	Áno, v rámci vymedzenia štátnej správy
Úprava verejných zákaziek	Zákon priamo nevymedzuje, ale je to jedna z nepriamych foriem podpory sociálnych podnikov (ďalšie sú napr. úľava na DPH, servisné poukážky – tie sú zahrnuté v zákone, a iné.)

Zdroj: vlastné spracovanie

Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch je pomerne široko nastavený a zahŕňa viac menej všetky body, ktoré zahŕňali striedavo jednotlivé návrhy zákonov v Českej republike. Integračný sociálny podnik má v zákone samostatné vymedzenie, ale proces jeho založenia je totožný vo všeobecnosti so založením sociálneho podniku ako takého. Verejné zákazky sú súčasťou nepriamej formy podpory sociálnych podnikov, ktorú rozoberá výklad tohto zákona.

Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch je doplnený o Výklad zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR s vybranými metodickými usmerneniami vrátane konkrétnych príkladov, čo umožňuje zrozumiteľnejšie vysvetlenie legislatívnej úpravy, i keď ide o rozsiahly dokument.

Od roku 2021 je rozpracovaná novela zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch. Cieľ návrhu novely zákona vychádza z požiadaviek aplikačnej praxe. Cieľom novely je odstrániť konkrétne aplikačné problémy pri uplatňovaní zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch. Reflektuje požiadavky na podporu rozvoja podnikateľského prostredia na regionálnej i celoštátnej úrovni, ktoré pomôžu k zníženiu rizika chudoby a sociálneho vylúčenia znevýhodnených osôb a zraniteľných osôb, ktoré sa ťažko začleňujú a presadzujú na otvorenom trhu práce (napr.: spresňuje definíciu

znevýhodnenej osoby, či navrhuje zdefinovať pre integračný podnik fikciu spĺňania podmienky minimálneho počtu dvoch zamestnancov). Zámerom návrhu novely zákona je tiež ustanoviť právny rámec pre rodinné podniky a rodinné podnikanie (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, 2022).

Celkovo možno zhodnotiť, že nová legislatíva o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch na Slovensku prispela k zjednoteniu a vymedzeniu subjektov sociálnej ekonomiky. Sociálna ekonomika, ako téma, sa v spoločnosti etablovala a v pomerne v krátkom čase sa vybudovala infraštruktúra metodickéj pomoci zakladania sociálnych podnikov a fungovania sociálnej ekonomiky prostredníctvom Regionálnych centier sociálnej ekonomiky v každom kraji.

Od roku 2018 je možné pozorovať aj rastúci trend zakladania sociálnych podnikov. Štátnu správu na úseku sociálnej ekonomiky vykonáva Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktoré spravuje Register sociálnych podnikov, do ktorého sa môžu registrovať všetky sociálne podniky, ktoré spĺnia podmienky ustanovujúce zákonom pre získanie štatútu „registrovaného sociálneho podniku“. K 30. 6. 2022 bolo v Registri sociálnych podnikov evidovaných spolu 516 registrovaných sociálnych podnikov. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR spravuje tiež webový portál www.socialnaekonomika.sk, na ktorom podobne ako v Českej republike, publikuje základné informácie o sociálnej ekonomike, o podmienkach pre získanie štatútu registrovaného sociálneho podniku, metodické usmernenia a výklad Zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch.

DISKUSIA

I keď na Slovensku na základe existencie zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch je možné evidovať subjekty, ktoré splnili literu zákona a požiadali o štatút registrovaného sociálneho podniku, nemožno tvrdiť, že súčasťou sociálnej ekonomiky sú len subjekty zapísané v Registri sociálnych podnikov. Sociálna ekonomika predstavuje širší rámec a zahŕňa všetky subjekty, ktoré charakterizujú aspekty solidarity, vzájomnosti, pomoci pre znevýhodnené skupiny občanov a uchádzačov na trhu práce, ale sú to aj subjekty, ktoré pozitívne svojou činnosťou ovplyvňujú okolie, v ktorom sa nachádzajú, a to v rámci sociálneho, ekonomického i ekologického prostredia a nachádzajú sa v ziskovom i neziskovom sektore.

V prípade Českej republiky, subjekty sociálnej ekonomiky boli zakladané aj bez toho, aby sociálna ekonomika a sociálne podnikanie bolo legislatívne ukotvené. Išlo prevažne o aktivitu zdola, iniciovanú súkromnými podnikateľskými subjektami, občanmi, ktorí v spolupráci s miestnou samosprávou vytvárajú priestor pre pomoc jednotlivcom a pre rozvoj regiónov a lokalít z hľadiska všeobecného prospechu.

V posledných rokoch je však v Českej republike tendencia vypracovať vhodný návrh zákona o sociálnom podnikaní, ktorý by ujasnil fungovanie týchto podnikov v paralelnom pôsobení s ďalšími podnikateľskými subjektami. I keď boli predložené viaceré návrhy zákonov o sociálnom podnikaní doposiaľ neboli oficiálne schválené. Vývoj formovania návrhov legislatívy prechádzal viacerými etapami a zameranie návrhov zákonov poukazuje na to, čo predkladatelia vnímali v danom čase za podstatné ukotviť aj v zákone.

Legislatíva o sociálnej ekonomike a sociálnom podnikaní na Slovensku má tiež svoj vývoj a zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch, ktorý je schválený od roku 2018 je síce aplikovaný v praxi, no vytvárajú sa tendencie pre jeho novelizáciu. Tento apel ide najmä od samotných sociálnych podnikov, ktoré aplikačná rovina zákona dostáva často pred ťažko riešiteľné situácie, ako napr. zdĺhavý a administratívne náročný proces zakladania sociálneho podniku, či získavanie finančnej podpory a udržateľnosť podnikania a pod.

Pri porovnaní pripravovanej legislatívy v Českej republike s tou, ktorá je na Slovensku možno konštatovať, že slovenský zákon je komplexnejší, čo sa týka vymedzenia celého sektoru sociálnej ekonomiky, napr. oproti poslednému návrhu zákona o integračnom sociálnom podniku v Českej republike. Na druhej strane, české návrhy zákona prezentujú jednoduchšiu procesúalnu stránku zakladania sociálnych podnikov a i z hľadiska definícií základných pojmov vyznievajú zrozumiteľnejšie, čo môže byť plus pre praktickú aplikáciu sociálnych podnikov na trhu práce.

ZÁVER

Na príklade Českej republiky a Slovenska, krajín, ktoré majú spoločnú štátnu históriu, je možné pozorovať rozdielny prístup k upevňovaniu povedomia o sociálnej ekonomike v spoločnosti a prijímaniu legislatívy v tejto oblasti.

V prípade Českej republiky ide o systém, ktorý sa vyvíjal medzi občianskou verejnosťou a kde sa javila potreba a iniciácia ukotviť toto podnikanie aj v legislatíve, k čomu zatiaľ nedošlo, avšak subjekty pôsobiace na trhu naplňajú všeobecný rozmer princípov sociálnej ekonomiky. V prípade Slovenska išlo prevažne o mocenskú zmenu (vládne rozhodnutie a rozhodnutie NRSR) implementácie tohto nástroja podnikania aj do legislatívy, ktorá vyplývala z potreby riešenia nezamestnanosti najmä v konkrétnych regiónoch, v ktorých chýbajú pracovné príležitosti a dlhodobá nezamestnanosť je vysoká.

Výhodou absencie zákona o sociálnej ekonomike v Českej republike môže byť voľnejší rozmer kreovania a fungovania subjektov sociálnej ekonomiky s prihliadnutím na demokratické riadenie a využitie zisku v prospech rozvoja podniku. Nevýhoda absencie legislatívy je najmä v nezadefinovanom prístupe pomoci k verejným zdrojom podpory tohto sociálneho podnikania.

Opačne sa javí pôsobenie legislatívy o sociálnej ekonomike na Slovensku, kde samotný zákon, aj keď podrobne vymedzuje podmienky zakladania, fungovania, či financovania sociálneho podniku, môže pôsobiť okliešťujúco, až administratívne náročne pri naplňaní všetkých podmienok, ktoré súvisia najmä s registráciou sociálneho podniku a následnou finančnou podporou z verejných zdrojov. Na druhej strane, legislatíva umožňuje kategorizovať a presnejšie vymedziť miesto subjektov sektora sociálnej ekonomiky v priestore národného hospodárstva a tým upevniť jej postavenie a význam pre rozvoj spoločnosti.

Podakovanie

Tento článok je súčasťou riešenia projektu VVGS 2021-1989 *Sociálna ekonomika – sociálne podniky a ich význam pre rozvoj samosprávy*.

Literatúra

AMYOT, S., DOWNING, R. and TREMBLAY, C. 2010. Public Policy for the Social Economy: Building a people-centred economy in Canada. In *Public policy Paper Series*. No. 3. ISBN 978-1-55058-419-6 [online]. [cit. 2022-01-01]. Dostupné z: http://www.socialeconomyhub.ca/sites/socialeconomyhub.ca/files/PublicPolicyPaper3_0.pdf.

ČESKÉ SOCIÁLNÍ PODNIKÁNÍ [online]. [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: <https://ceske-socialni-podnikani.cz/>.

ČTK. Vzniká zákon o sociálním podnikání, vláda a Parlament ho dostanou příští rok [online]. 2021. [cit. 2022-09-09]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/11/01/vznika-zakon-o-socialnim-podnikani-vlada-a-parlament-ho-dostanou-pristi-rok/>.

DOHNALOVÁ, M. et al. Lidské zdroje v sociálních podnicích. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. ISBN 978-80-7552-060-9.

DOHNALOVÁ, M., LEGNEROVÁ, M. a STŘÍTESKÝ, M. Lidské zdroje v integračních sociálních podnicích. In *Fórum sociální politiky*. no. 4 [online]. 2021. [cit. 2022-09-09]. Dostupné z: <https://www.vupsv.cz/wp-content/uploads/2021/11/Dohnalova-Marie-Lidske-zdroje-v-integracnich-socialnich-podnicich.-FSP-c.-4-2021.pdf>.

EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE. *Recent evolutions of the Social Economy in the European Union* [online]. 2017. [cit. 2021-08-25]. <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/publications-other-work/publications/recent-evolutions-social-economy-study>.

EUROPEAN COMMISSION. *Commission presents Action Plan to boost the social economy and create jobs* [online]. 2021a. [cit. 2022-01-12]. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=10117&furtherNews=yes#navItem-1>.

FICI, A. Social Enterprise Laws In Europe After the 2011 “Social Business Initiative” A comparative analysis from the perspective of worker and social cooperatives. European Confederation of Industrial and Service Cooperatives. Cecop Brussels [online]. 2020. [cit. 2022-09-12]. https://cecop.coop/uploads/file/bzu_QI79nF5yrrwoDvUNUg47Ro7iaHA6wAxsvK9yo.pdf.

HULGÅRD, L. *Discourses of Social Entrepreneurship – Variations of The Same Theme?* Denmark : Centre of Social Entrepreneurship. [online]. 2010. [cit. 2021-08- 25]. Dostupné na: http://socioeco.org/bdf_fiche-document-121_en.html.

KORIMOVÁ, G. a kol. *Sociálne podnikanie a sociálny podnik*. Banská Bystrica: Kopernikus, 2008. ISBN 978-80-969549-6-4.

LUBELCOVÁ, G. 2012. Sociálna ekonomika: koncepty, príležitosti a riziká. Sociológia. p. 83–108.

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR. Sociálna ekonomika [online]. 2018. Dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/sk/praca-zamestnanost/socialna-ekonomika/>.

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR. *Výklad zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch s vybranými metodickými usmerneniami vrátane konkrétnych príkladov* [online]. 2020. [cit. 2021-12-30]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/praca-zamestnanost/soc-ekonomika/vyklad-zakona-112-2018-vybranymi-metodickymi-usmerneniami.pdf>.

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR. *Sociálni partneri posunuli všetky návrhy do ďalšieho legislatívneho procesu* [online]. 2022. [cit. 2022-09-10]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/informacie-media/aktuality/socialni-partneri-posunuli-vsetky-navrhy-do-dalsieho-legislativneho-procesu.html>.

Návrh zákona o sociálnom podniku. [online]. 2019. [cit. 2022-09-09]. Dostupné z: <https://nrzp.cz/2019/01/29/informace-c-6-2019-navrh-zakona-o-socialnim-podniku/>.

Návrh zákona o integračným sociálnom podniku. [online]. 2021. [cit. 2022-09-09]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=191101>.

PČOLINSKA, L. *Sociálna ekonomika a sociálne podnikanie* [elektronický zdroj] 1. vyd. Košice: Vydavateľstvo ŠafárikPress UPJŠ, 155 s. 2021. ISBN 9788057400769. Dostupné z: <https://unibook.upjs.sk/img/cms/2021/fvs/socialna-ekonomika-a-socialne-podnikanie.pdf>.

PORTÁL O INTEGRAČNÍM SOCIÁLNÍM PODNIKÁNÍ. Zákon o sociálním podnikání. [online]. Dostupné na: <https://www.isp21.cz/metodika/2-1-2-zakon-o-socialnim-podnikani>.

PROCHÁZKOVÁ, I. et al. *Sociální ekonomika a sociální podnikání a jejich integrační role. Sociální ekonomika a sociální podnikání = cesta k zaměstnanosti znevýhodněných i k trvale udržitelnému rozvoji – studie*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí – Expertní skupina pro osoby zdravotně postižené a osoby sociálně vyloučené. [online]. 2018. [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: https://ipodpora.odbory.info/soubory/dms/wysiwyg_uploads/0913e2cfd408ab51/uploa ds/ES_OZP_OSV_STUDIE_3_FINAL.docx.

RIEVAJOVÁ, E. et al. *Súčasnosť a nové výzvy na trhu práce v meniacich sa sociálno-ekonomických podmienkach*. 1. vyd. Bratislava : EUBVYE, 2018. 163 s. ISBN 9788022545525.

SLOVENSKO. Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení týchto zákonov. In: Zbierka zákonov. 13. 3. 2018.

SOCIAL ECONOMY EUROPE. [online]. [cit. 2022-01- 10]. Dostupné z: <https://www.socialeconomy.eu.org/>.

SYROVÁTKOVÁ, J. *Sociální podnikání*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. 2010. ISBN 978-80-7372-683-6.

TIESS - Territoires innovants en économie sociale. *The Social Economy Act – Social Innovation and Social Finance in Canada Case Study*. [online]. [cit. 2022-01-02]. Dostupné z: https://static1.squarespace.com/static/598b47ff6a49631e85d75e53/t/5bf72bd421c67c5581cd9edc/1542925268800/Loi+ES_FINAL_EN_0_acc.pdf.

Věcný záměr zákona o sociálním podnikání. [online]. 2016. [cit. 2022-09-09]. Dostupné z: <https://komora.cz/legislation/7516-vecny-zamer-zakona-o-socialnim-podnikani-t-20-4-2016/>.

Kontakt

Ing. Lenka Pčolinská, PhD.
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Fakulta verejnej správy
Popradská 66
040 11 Košice
lenka.pcolinska@upjs.sk